

ZILLEGHEM

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT

27STE JAARGANG NR 4

OKTOBER – NOVEMBER – DECEMBER 2006

Verantw. Uitg.: B. Denys, Klaprozenlaan 13, 8210 Zedelghem

ZILLEGHEM

HANDELINGEN VAN DE KRING
VOOR HEEMKUNDE EN GESCHIEDENIS
"PASTOOR RONSE"

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT

INHOUD

	Van oud naar nieuw	123
Ludo Meulenbrouck	De Koninklijke School voor Onderofficieren Nr 2 te Zedelgem	124
Victor Deceuninck	Beminde Parochianen	143
Bertran Denys	Levende geschiedenis	156
	Inhoud 27 ^e jaargang	160

DECEMBER 2006 – 27ste Jaargang Nr 4

REDACTIE EN BEHEER

Bertrand Denys
Patrick Arnou
Johan Braet
Géry Cappon
Victor Deceuninck
André Ramon

Klaprozenlaan 13, 8210 Loppem
B.J. Lievensstraat 12, 8210 Zedelgem
Wantestraat 136, 8310 Assebroek
Patrijzenhoek 9, 8210 Zedelem
Xaverianenstraat 1, 8200 St.-Michiels
Prof. Nelisstraat 26, 8211 Aartrijke

Lidmaatschap: € 7,50

Rek. 001-0771018-41 of 738-1172056-27
Heemkundige Kring "Pastoor Ronse"
Zedelgem

Secretariaat:

A. Ramon, Prof. Nelisstraat 26, 8211 Aartrijke
Tel.: 050 / 20 94 95 – Fax: 050 / 20.94.95

Abonnementen:

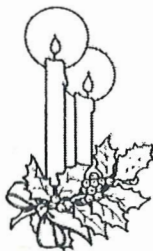
P. Arnou, B.J. Lievensstraat 12, 8210 Zedelgem
Tel.: 050 / 20 98 58 – Fax: 050 / 20 95 01

Studies verschenen in "Zilleghem" of
uittreksels daarvan, mogen niet
gebruikt noch aangehaald worden
zonder te verwijzen naar dit tijdschrift
en de auteur.

Ieder auteur is verantwoordelijk voor
de inhoud van zijn artikels

Verantw. Uitgever: Bertrand Denys, Klaprozenlaan 13, 8210 LOPPEM

Van oud naar nieuw...

Straks mogen wij ook 2006 bijzetten in het mausoleum van het geheugen.

2006 was een jaar van extremen, vooral dan op meteorologisch vlak. De warmste julimaand schurkte zich aan tegen de natste augustus, gevolgd door de warmste herfst ooit.

2006 was een jaar dat weinig rimpels joeg door politiek Zedelgem. Nieuwe generaties nemen stilaan het roer over. Nieuwe wijn in nieuwe glazen?

2006 deed ons juichen om zoveel architecturale schoonheid in en om de brouwerij Depuydt te Aartrijke, maar joeg ons ook de huiver op de huid voor de dreiging van de totale verstedelijking van het ooit zo idyllisch mooie Loppem.

Enkelen onder onze leden mochten zich verheugen in nieuw leven in de familie, anderen rouwden dan weer om het verlies van een geliefde. Met allen voelen wij mee. Dat is het enige waarin 2006 zich dan weer niet onderscheidde van de andere jaren.

Wij wensen u dan ook een ZALIG KERSTFEEST en een GEZOND en GELUKKIG 2007.

Wij sluiten met de wens u onder onze leden te mogen blijven rekenen. Schrijf daarom zonder uitstel 7,5 euro over op rekening 001-0771018-41 of 738-1172056-27 van Heemkundige Kring Pastoor Ronse, Zedelgem.

**DE KONINKLIJKE SCHOOL
VOOR ONDEROFFICIEREN NR 2
TE ZEDELGEM**

Ludo Meulebrouck

Militaire aanwezigheid in Zedelgem

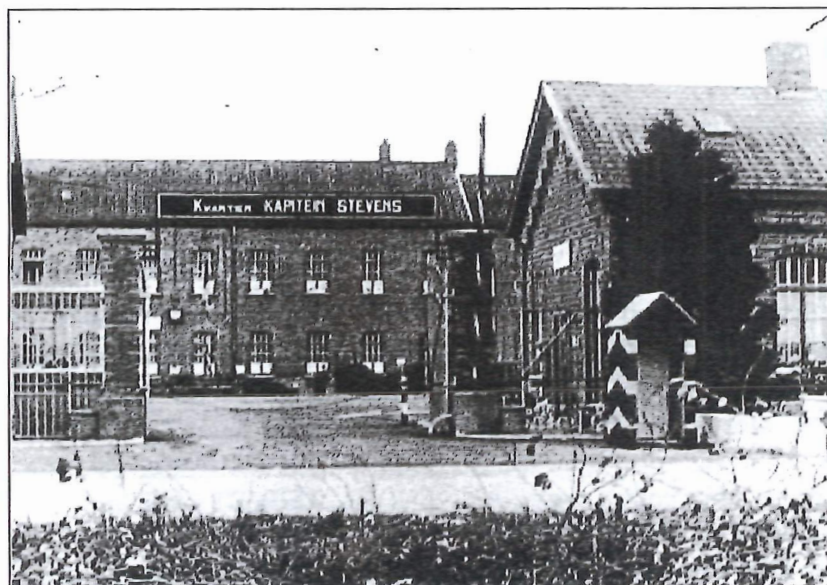

Foto: ingang kwartier voor 1977

Wie in Zedelgem kent niet de “militaire school”¹? Weet de Zedelgemenaar echter ook wat er met deze school te gebeuren staat? In 2001 werd namelijk de beslissing genomen om ze te sluiten en te verhuizen naar Saffraanberg. Met de sluiting van de school in 2007 wordt een einde gemaakt aan bijna een eeuw militaire aanwezigheid in Zedelgem.

Sinds 1914 al is er een militaire aanwezigheid in Zedelgem, meer specifiek in de omgeving van het Vloethemveld. De gebouwen aan de Diksmuidse Heirweg nr 6 hebben verschillende functies gekend. De langste periode van gebruik was deze van school voor onderofficieren. De volledige geschiedenis vertellen van de school zou ons te ver leiden. In de volgende bijdrage(n) willen wij het vooral hebben over alles wat met de terreinen en de gebouwen te maken heeft. Het zijn dus vooral de nu nog zichtbare aspecten van de kazerne die we naar voren willen brengen.

De eerste keer dat militairen zich in Zedelgem installeerden, was in 1914. De Duitsers vestigden zich gedurende vier jaar in de omgeving van het Vloethemveld. Zedelgem en omgeving vormden een logistieke standplaats. Onmiddellijk na de Grote Oorlog werd de site van het Vloethemveld een belangrijk munitiedepot (noord van de baan Diksmuidse Heirweg) en in het begin van de twintiger jaren werd er een kazerne gebouwd aan de zuidkant van de weg. Die deed dienst als administratief centrum van dit munitiedepot. Tijdens WO II werden de gebouwen bezet door de Duitsers. Na de oorlog organiseerden de Britten een krijgsgevangenenkamp in het Munitiedepot en in 1952 werd de kazerne een school voor de opleiding van onderofficieren van het Belgische Leger. Het munitiedepot bleef er tot de vroege jaren negentig. De sluiting van de school voor onderofficieren werd aangekondigd in september

¹ De juiste benaming van de in Zedelgem genoemde “militaire school” is de Koninklijke School voor Onderofficieren Nr 2. Militaire school is tussen “ “ geplaatst omdat deze benaming in feite toekomt aan de (Koninklijke) Militaire School (KMS) in Brussel waar de opleiding voor officieren plaats vindt.

2001 en in de zomer van 2007 is de verhuis gepland van de leerlingen naar Saffraanberg (nabij Sint-Truiden).

In dit overzicht zullen we niet alles aansnijden en dit om verschillende redenen. De periode voor WO II is niet rijk aan bronnen. De Duitse archieven van de Duitse bezetting gedurende WO I werden vernietigd tijdens de bombardementen van WO II. Over de Belgische periode voor WO II moeten nog verschillende documenten nagekeken worden. Tijdens de bezetting zijn ze naar Duitsland vervoerd en nadien naar Moskou. Sinds het einde van de jaren negentig zijn deze archieven² weer in België (Koninklijk Leger Museum), maar de ontsluiting ervan zal nog vele jaren duren.

Nog twee puntjes. Een groot deel van de gegevens zijn niet door mij verzameld, maar door Adjudant Leon Claeys. Gedurende vele jaren heeft hij omzeggens alles verzameld en opgetekend wat met de school en haar geschiedenis te maken had. Het was de bedoeling om met deze honderden bladzijden notities ooit de geschiedenis van de school te schrijven. Minutieus, met een monnikengeduld heeft hij een kroniek opgesteld van de school. Elk denkbaar onderwerp van de instelling werd besproken tot op het anekdotische af. Wat er achter de kazernemuren gebeurde was niet bekend en heel weinig Zedelgemnaren waren tewerkgesteld in de kazerne. We zullen ons dan ook in eerste instantie beperken tot wat zichtbaar was, namelijk de geschiedenis van de gebouwen en de terreinen.³

² De archieven zijn veelal documenten die samen genomen zijn en soms niet meer dan een verzameling zijn van losse blaadjes die tabellen weergeven en gekend onder de naam van de Rusland archieven .

³ De bronnen betreffende de infrastructuur zijn terug te vinden in 5 RCI, Peterseliestraat , Brugge. Twee bundels handelen over Zedelgem (Bundel : Zedelgem (A. Kazerne Kapt Stevens, B. Sport en oefenplein; C. Militaire privaatwoningen Kroonstraat). Bundel : Zedelgem (Munitiedepot +

Ten slotte wil ik ook de Kring voor heemkunde en geschiedenis "Pastoor Ronse" danken voor de mogelijkheid die zij mij hebben geboden om de teksten te publiceren.

Van 1830 tot WO I

In 1830, bij de onafhankelijkheid van België was er maar één vijand, met name Nederland. Het eerste grote legerkamp werd opgeslagen ter hoogte van de grote heide van Beverlo. Vandaag bestaat het nog onder de naam Kamp van Beverlo in Leopoldsburg.

De meeste militaire eenheden bevonden zich in de grote steden. Antwerpen, Namen en Luik waren typische vestingsteden, gelegen aan een grote waterloop. Grote bouwwerken moesten de veiligheid verzekeren. Bij het begin van de 20ste eeuw voerde België een politiek van neutraliteit. De invoering van de algemene dienstplicht en de afschaffing van de dienstplicht bij lottrekking in 1909 door Leopold II, kon een invasie van de Duitse troepen in 1914 echter niet verhinderen. Tot op dat ogenblik waren Zedelgem en z'n omliggende gemeenten wars van wat dan ook met het militaire te maken had.

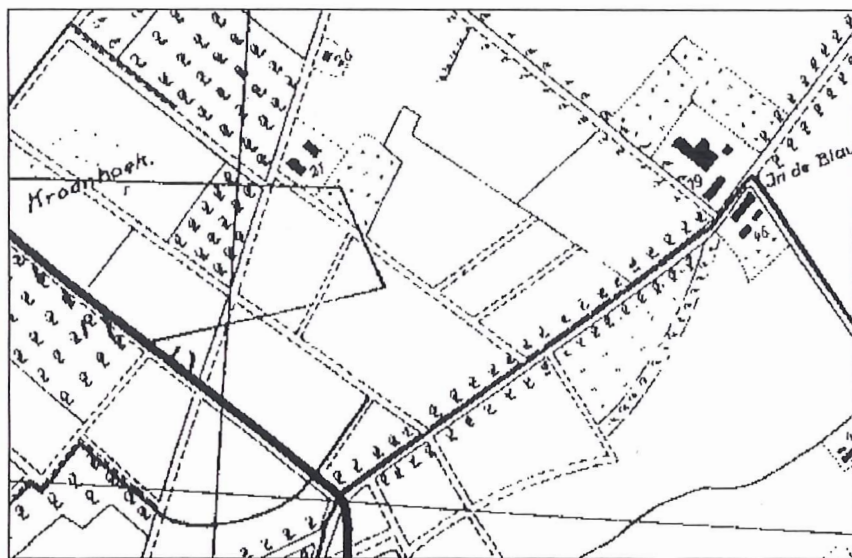
1914 luidde echter een heel andere episode in.

Wanneer op 11 oktober 1914 nabij herberg de Blauwe Kroon Belgische troepen (Regiment Gidsen) er enkele ondiepe stellingen groeven, dacht waarschijnlijk niemand eraan dat dit het begin zou zijn van bijna 100 jaar militaire aanwezigheid in Zedelgem.

Bij het begin van de stellingenoorlog eind 1914, werd de omgeving van Zedelgem en Aartrijke een etappegebied voor de Duitsers. De

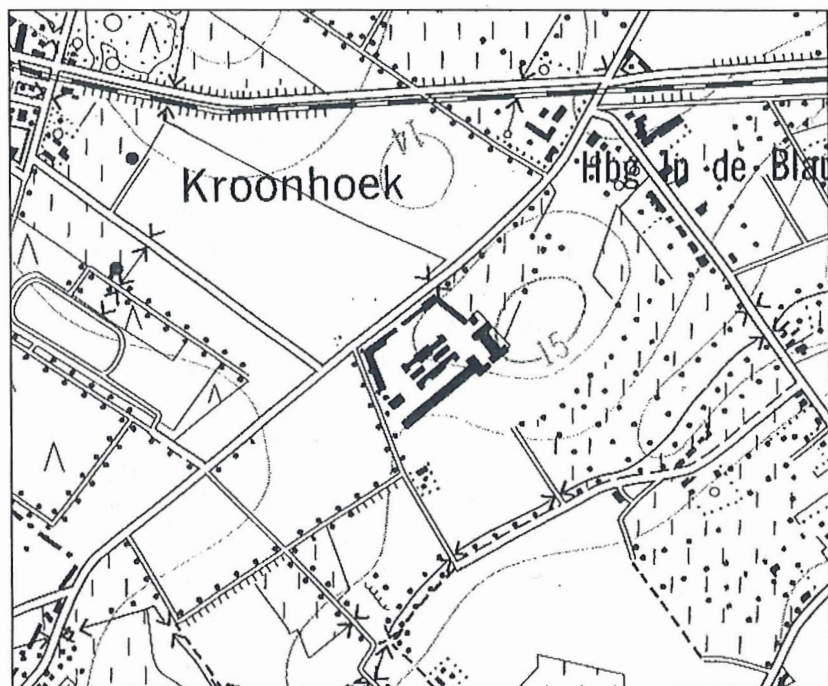
aansluitingsspoor). Alle documenten die betrekking hebben op aanbestedingen van de gebouwen zijn te consulteren in het militaire archief in Zutendaal.

Duitsers gebruikten de gronden in de omgeving van de Diksmuidse Heirweg als een rustig gelegen terrein waar heel wat logistieke steun en diensten georganiseerd werden. We vinden er oefenterreinen, schietstanden, krijgsgevangenenkampen en, richting Aartrijke, zelfs een vliegveld. Er waren ook verschillende plaatsen waar hout gehakt werd voor de loopgrachten en de stellingen aan het IJzerfront. Eerst werden er takkenbossen weggehaald, later bomen gekapt. Een Duitse genie-eenheid richtte er een houtzagerij op en in het Vloethemveld verrezen houtovens. Veel is er vandaag niet meer van terug te vinden.

Deze Duitse kaart van 1917/1918 toont dat de omgeving niet meer overeenkomt met het terrein van vandaag.

Meer en meer vormde er zich een logistiek depot en een 600-tal barakken bezetten het ontboste terrein. Ook spoorlijnen en munitiedepots werden aangelegd. Munitie was gedurende de Eerste Wereldoorlog het belangrijkste element bij gevechten. Niet

Kaart van het betrokken gebied met de school, de spoorweg... anno 1971⁴

zozeer de hoeveelheid militairen die tegenover elkaar stonden, was belangrijk, maar eerder de hoeveelheid munitie waarover elke partij beschikte. Vliegtuigen en tanks bevonden zich nog in het embryonale stadium en waren dan ook van weinig strategische waarde. Het enige waarmee een doorbraak kon worden beslecht, was de inzet van de artillerie.⁵ Er was dan ook een massa aan artilleriesmunitie nodig. Het procédé was eenvoudig. Voor de aanval van de grondtroepen werd een hevig artilleriesvuur gestart. Om de verrassing maximaal te houden moest dit dan ook over een brede strook van het front gebeuren, zodoende wist de tegenstander niet waar de aanval zou vertrekken. Een te beperkt deel van het

⁴ Militair Geografisch Instituut, detail uit kaart Zedelgem 12/8, 1/10.000.

⁵ Luc Vandeweyer, *De Eerste Wereldoorlog – Koning Albert en zijn soldaten*, 392 p., Antwerpen

terrein bestoken met artillerievuur toonde te sterk de intenties van de aanvaller. Ook werd de artilleriemunitie dikwijls gemengd met chemische munitie, waardoor de vernietigingskracht niet enkel op de plaats zelf tot haar recht kwam, maar door de heersende winden ook vele kilometers verder heel wat slachtoffers kon maken. Enerzijds de grote hoeveelheden, maar ook de enorme omvang van de munitie en de kanonnen noodzaakte ertoe dat de munitie zo dicht mogelijk werd aangevoerd en bij voorkeur via een spoorweg. Een trein van 50 wagons die telkens 10 ton munitie transporteerde, kwam overeen met een colonne van 200 vrachtwagens van 3 ton. Wanneer het klassieke “brede” spoorwegnet wel eens niet dicht genoeg bij het front reikte, schakelde men over op het smalle spoor (met een afstand van 60 cm tussen de rails). Waar mogelijk werden lokale tramlijnen ook ingeschakeld. Bij het station van Zedelgem bevond zich een overlaadperron, waar goederen van de trein naar de tram overgeladen werden. Omliggende munitiedepots bevonden zich in Torhout, Loppem en zelfs in Oostkamp.

1918 betekende een ware triomftocht voor de Geallieerden. De troepen rukten op en op 3 oktober begonnen de Duitsers de nodige voorbereidselen voor hun vertrek te organiseren. Op 14 oktober werden de resterende installaties en voorraden zoveel mogelijk vernietigd. De 17de van diezelfde maand werd Zedelgem bevrijd en 's anderendaags werd in de kerk het “Te Deum” gezongen.

Tijdens het oprukken van de Geallieerden, moest opnieuw voortdurend munitie aangevoerd worden en ook de achtergebleven dumps van de Duitsers werden opgeruimd. Om de lange afstanden te overbruggen werden aan de spoorweglijnen dumps opgericht. In de onmiddellijke omgeving van Zedelgem lagen drie munitiedepots, met name dat van Zedelgem (ook Aertrijcke genoemd), Varsenare en Jabbeke. Het spreekt voor zich dat deze depots aan een spoorweglijn lagen. Her en der vond je er in het landschap zoals aan de Torhoutsesteenweg 100, bij de familie Deklerck. Bij de bouw van een tuinhuis, begin 1990, werd er nog munitie gevonden in de grond. In Loppem was er dan weer plaats

voor een Pionierspark, een soort herstellingsplaats voor voertuigen en materieel.

Het interbellum (1919-1940)

De drie munitiedepots werden al vlug gehergroepeerd. Hiervoor waren verschillende redenen. Vooral de veiligheid primeerde. Enerzijds kon de veiligheid voor de omwonenden niet gegarandeerd worden met de tonnen opgestapelde munitie en daarenboven was het steeds gevaarlijk op het ogenblik dat een trein geladen of gelost werd. De spoorwegen hadden niet altijd in een zijspoor voorzien en de sporen werden dan ook afgesloten telkens een trein geladen of gelost werd. De enige signalisatie bestond uit een rode vlag of bij slechte zichtbaarheid een lantaarn. Al heel vlug werd aangedrongen om overal een zijspoor te voorzien.

Het depot van Zedelgem werd heel vroeg het belangrijkste van de omgeving. Vergeten we niet dat de spoorlijnen tijdens WO I tot aan de westkant van Brugge liepen.⁶

De grote hoeveelheden munitie en het bijbehorende personeel noodzaakten dan ook zeer snel de bouw van een kazerne in de nabije omgeving van het depot. Het vervoer per spoor was voor zowel het personeel als het materieel de belangrijkste manier om zich te verplaatsen. Er was behoefte aan een kazerne voor een 200 à 300 man, geschikt voor overnachting, maar ook voor de administratie en medische diensten.

Het verwerven van de gronden gebeurde in verschillende stappen.

In 1921 werd er onderhandeld met Defensie voor de onteigening van 171 ha, verdeeld over de drie gemeenten. Twee jaar later startten de bouwwerken in de omgeving van het munitiedepot.

⁶ Over de werken aan de verschillende depots kan een afzonderlijk hoofdstuk worden besteed.

Onder leiding van de Heer Bocca van de militaire gebouwen werden sporen aangelegd op het terrein en één enkel spoor naar het station van Zedelgem. Tijdens de werken woonde Bocca met zijn gezin in de onteigende hoeve. Deze hoeve werd later omgevormd tot een mess en bar en kreeg de naam “ De Bocca”. Het terrein veranderde grondig. De munitiemagazijnen moesten ter beveiliging een aarden omwalling krijgen en de aarde die hiervoor gebruikt werd deed de huidige vijvers ontstaan. Eind 1924 waren er twee depots: het Legerpark van Aartrijke en het Legerpark van Zedelgem (aan het station). Een paar jaar later ging dit laatste dicht.

In 1923 nam Landsverdediging contact op met de stad Brugge in hoofde van het “Bestuur der Burgerlijke Godshuizen van Brugge” om een terrein van 1 hectare 96 a 23 ca te kopen in Zedelgem, gelegen volgens het kadaster in Sectie C Nr 149 en delen van 150, 151 en 152. Het is het terrein aan de Diksmuidse Heirweg, nu nr. 6. De aankoopprijs voor deze grond bedroeg 26.373,31 Bfr, vermeerderd met de boomprijs van 125 Bfr . In totaal 26.498,31 Bfr. Het einddocument dat de verkoop regelde, na de verschillende instanties te zijn gepasseerd, werd opgesteld op 21 maart 1924. De akte vermeldde uitdrukkelijk dat het de Munitie stapelplaats in Aertrijcke betrof.

De eigenlijke situatie werd geofficialiseerd , toen op 22 mei van hetzelfde jaar definitief werd beslist door de Belgische Staat om 103 ha van het Vloethemveld te onteigenen om er een munitiestapelplaats op te richten. Dit kostte Zedelgem 35 ha, Snellegem 46 ha en Aartrijke 22 ha.

In 1926 werden ook de gronden waar de spoorweg over loopt aangekocht. Het aankoopdossier is een verzameling van aankoopakten. Soms voor een verwerving van enkele m², soms van enkele hectaren. Niet iedereen ging direct akkoord en verschillende grondeigenaars trokken naar de rechtbank om de beslissing aan te

vechten, o.a. om de aankoopsom te betwisten. Helaas bijna altijd tevergeefs.

Dat alles snel moest gaan, bewijst het feit dat eind 1923 al een lastenboek werd opgesteld om een kazerne te bouwen die 250 man moest huisvesten. In de planning was een bedrag voorzien van 1.423.030 Bfr. Het laagste bod werd gedaan door de firma Cauwenberghe – Vandenbilck uit Bergen voor een bedrag van 1.204.553 Bfr. De hoogste inschrijver, de firma Creuteseau uit Gent, vroeg 1.986.764 Bfr.

Het bedrijf uit Bergen kreeg de opdracht, maar kon door omstandigheden, buiten hun wil om,⁷ de werken slechts starten op 7 april 1924. Door dit opgelegde uitstel vroeg de firma een bijkomend bedrag van 244.000 Bfr. In 1925 werden de werken beëindigd en was de eerste versie van de kazerne klaar.

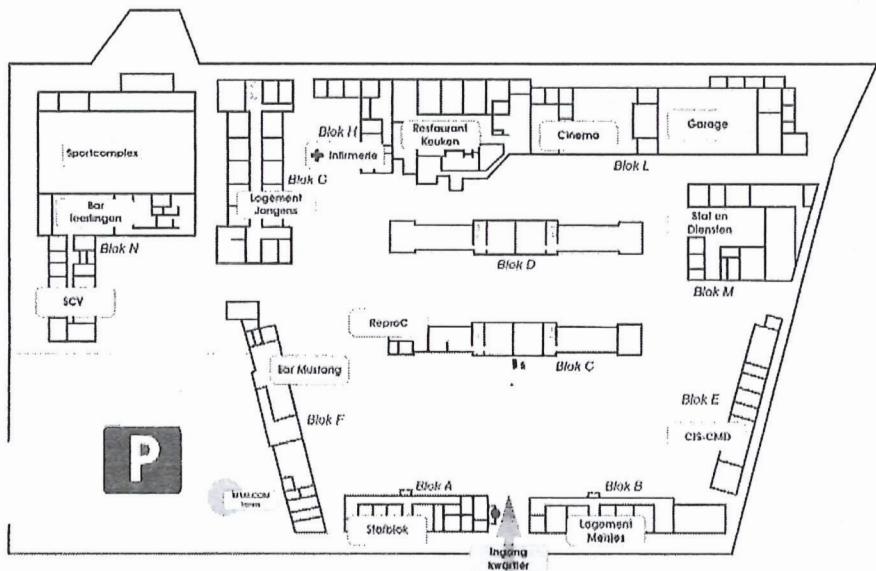
In datzelfde jaar was er weer een verkoop van de “Commissie van Openbare Onderstand van de stad Brugge” voor een bedrag van 230 Bfr (200 Bfr voor een boom en 30 Bfr plantrecht) aan Defensie. Het betrof een bijkomend stukje grond voor de kazerne. De eerste van nog zovele.

De verkoopakte vermeldde expliciet dat de koop gebeurde voor “het inrichten eener munitiestapelplaats te Zedelghem – Aertrijcke – Snellegem”.

Dat het vlug kon gaan, was grotendeels te danken aan het feit dat de plannen van de kazerne van die van het depot te Houthulst gewoonweg gekopieerd konden worden, op enkele details na. Het grote verschil met Houthulst is, dat er in Zedelgem maar één gebouw in plaats van twee in het midden staat.

⁷ Omwille van de akte verlening ??

Een schets toont de huidige stand van de school (2006) en begint (1924) met de blokken A, B, C, D, E, F, L (andere vorm) en die ook een andere functie hebben. De andere blokken werden later bijgebouwd.

De kazerne van Zedelgem is gebouwd op een hoogte van 14,026m boven de zeespiegel. Deze hoogte was exact gekend, omdat het Nationaal Geografisch Instituut op de hoek van de vroegere kazerne een merkplaatje (NMCIW – Nivellement Militair Cartografisch Instituut Waterpassing) had aangebracht⁸.

Vanaf 1925 begon de kazerne haar eigen leven te leiden. In 1934 kreeg ze de naam Kapitein Stevens. In 1938 was er al een eerste versie van de garage en de muren van blok D waren verdwenen. Wanneer de garage werd gebouwd, valt niet meer te achterhalen.

⁸ Een geodetisch punt is een vast gekend punt vanwaar men vertrekt bij het afmeten van afstanden voor het in kaart brengen van een streek. Vanaf dat punt is een volgend geodetisch punt nooit verder dan 3 km verwijderd.

De kazerne en de spoorweg werden een belangrijke schakel in het beheren van munitie.

Het locomotiefje dat de wagons van het station naar het munitiedepot moest slepen. (Verzameling A. Caerels)

De Belgische spoorwegen bereikten met 35 km spoor per 100 km² de grootste dichtheid ter wereld. In 1940 waren er immers 3.000 locomotieven en 60.000 wagons. Het Groot Legerpark Munitie was de benaming voor de verzameling van verschillende munitiedepots voor het Leger. In deze munitiedepots lag de munitie opgeslagen per lot en per soort. Het Groot Legerpark had als rechtstreekse klant het Rollend Spoorwegpark. Daarin werd de munitie niet meer opgeslagen per lot en per soort, maar in spoorwegwagons geladen volgens strenge samenstellingsnormen. Zo maakte men tystellen. België had zeer weinig stocks aan munitie⁹. Ze waren verspreid over depots in Antwerpen, Eeklo, Houthulst, Meerdaal en Zedelgem. De constructie van een nieuw

⁹ Het Belgisch logistiek systeem in 1940. Invloed van logistieke overwegingen op de leiding van de veldtocht. KHID, 1970.

depot in Belsele was begonnen. Het munitiedepot in Houthulst werd leeggemaakt tijdens de mobilisatie. Het lag in het kader van de neutraliteitspolitiek van België, te dicht bij de Franse grens. Al deze munitie werd in aken geladen en er ontstond een vlottend munitiedepot in de Geuzenhoek ten noorden van Gent. Zedelgem beheerde vooral artilleriemunitie. De capaciteit volstond om in een defensieve operatie twee tot maximum drie weken stand te houden. Omdat de munitiedepots het doelwit bij uitstek waren voor een aanval vanuit de lucht werd er rond de depots luchtafweer opgesteld.

In 1940 was het vervoer dan ook volledig afgestemd op het spoor. Ondanks de vele spoormiddelen was het toch nagenoeg ondoenbaar om de munitie bij de juiste eenheid te brengen. De eenheden werden van her naar der gestuurd, maar de logistiek kon vooral wat munitie betreft, niet volgen. Vanaf 20 mei bevonden er zich 50.000 wagons in West-Vlaanderen. De treinen hadden nog weinig nut.

Vanzelfsprekend herbergde de kazerne tijdens de mobilisatie heel wat reservisten. Net voor de wapenstilstand werden er Duitsers krijgsgevangen gehouden. Na de capitulatie bezetten de Duitsers de gebouwen en gebruikten ze korte tijd voor de opsluiting van Belgische en Franse krijgsgevangenen. Tijdens de oorlog groef de Duitse bezetter een gordel van kleine toevluchtsbunkertjes. De meeste liggen in burgerterrein rond de kazerne maar bij het verwijderen van het vijvertje voor blok G werden nog de fundamenten gevonden van dergelijke bunker binnen de kazerne. Van een grote bunker in de kazerne waarvan soms sprake is, zijn nooit sporen teruggevonden.

Van WO II tot heden

Na de oorlog werd de kazerne een administratief steunpunt van het voormalige munitiedepot dat omgevormd was tot een POW (Prisoners of War) Kamp.

Onder de Duitse krijgsgevangenen waren er ook die kunstenaarsbloed in de aders hadden. Na hun vertrek lieten ze bovenstaand kunstwerk achter: vrouw en kinderen zien uit naar de thuiskomst van vader. (foto V.D. 1995).

In de kazerne zouden tijdens de Engelse bezetting twee barakken gestaan hebben zoals in het krijgsgevangenenkamp. Twee stroken voor de vlaggenmast zijn lange tijd niet verhard en verwezen daarvoor. Het is dan ook niet uitgesloten dat voor de barakken effectief een Duitse bunker gestaan heeft.

Een probleem moet de watertoevoer geweest zijn, want de Britten bouwden een houten watertoren op een betonnen plaat van 5 m bij 5 m. Hij werd voor 1951 door een rukwind neergelegd en niet meer heropgebouwd.

In 1951 besliste de militaire overheid om de kazerne los te koppelen van het munitiedepot en er een school te openen voor de opleiding van onderofficieren. Een volledig nieuwe school was het niet, want het was de school voor onderofficieren van Maaseik die naar Zedelgem verhuisde. Dat een kazerne geen school is (en omgekeerd) blijkt al heel vlug en de nodige bouwactiviteiten startten¹⁰. Dit had ook een invloed buiten de school. De gemeente stelde vast dat de grote activiteiten in het Depot en de toekomstige in de school tot een verbeterd wegennet noodzaakten. De kronkelende kasseiwegen moesten verbeterd worden, maar hiervoor was geld nodig. Dit geld kon gevonden worden bij Defensie als aangetoond kon worden dat de grote verkeersdrukte te wijten was aan de militaire aanwezigheid. Eind 1952 stuurt de gemeente Zedelgem een brief aan Landsverdediging, via volkvertegenwoordiger De Nolf uit Veldegem, met de vraag om steun voor de aanleg van nieuwe wegen in Zedelgem, omdat de gemeente schade geleden had door “het Leger”. In de brief werd gerefereerd naar de mobilisatie van 1940, het POW kamp, het munitiedepot en ten slotte naar de school voor onderofficieren. Op 30 april van het volgende jaar werd geantwoord door het Ministerie van Landsverdediging (Burgerlijk Algemeen Bestuur, Directie Geschillen Dienst Opeisingen) dat een onderzoek

¹⁰ Er waren onvoldoende kamers en klaslokalen moesten omgevormd worden tot kamers.

ingesteld zou worden en dat, indien bewezen kon worden dat de problemen van de wegen aan het Leger te wijten waren, de nodige vergoedingen zouden worden uitgekeerd. Ondertussen stuurde ook de Legerleiding een brief aan de provinciecommandant West-Vlaanderen waarin stond dat in afwachting van het onderzoek onder geen beding financiële steun geleverd mocht worden bij de aanleg van nieuwe wegen.

Defensie stelde zelf een onderzoek in en telde de voertuigen die gebruik maakten van de Sint Laurentiusstraat – Kronestraat – Diksmuidse Heirweg en dit tussen 11 en 16 mei 1953 tussen 8 en 18 uur.

De resultaten waren als volgt:

Datum	Burgervoertuigen				Militaire voertuigen	
	Zware camion	Lichte camion	Personen wagens	Paarden-gerij	3 ton	750 kg
Ma 11	24	22	44	8	30	9
Di 12	18	24	38	9	25	11
Woe 13	16	21	24	8	151	12
Don 14	9	4	29	2	3	5
Vr 15	17	22	29	6	24	10
Za 16	18	18	34	14	21	11

Of de cijfers voldoende waren om tot schadevergoeding over te gaan is nergens terug te vinden in het dossier, maar de werken werden toch uitgevoerd en Zedelgem kreeg een nieuw aangepast wegennet.

Ook de kazerne werd betrokken bij de werken, want op 22 juli van hetzelfde jaar moest de kazerne 54 m² afstaan om de Diksmuidse Heirweg ter hoogte van blok B en E “recht te trekken”. In augustus startten de werkzaamheden. De witte betonbanen van Zedelgem waren gedurende lange jaren een begrip.

De uitbreiding van de school ging onverminderd verder.

In april '52 werden opnieuw twee stukken grond aangekocht. Het eerste van de heer Pollet voor de prijs van 11.500 Bfr om blok G te bouwen met een capaciteit van 240 bedden, toiletten, waszalen en burelen. Het andere stuk grond werd gekocht van het OCMW van Brugge voor 6.549 Bfr. Begin '53 begon men te bouwen. Bij de werken werden arbeiders bedolven onder een instortend gewelf en één van hen overleed.

De kazerne was links, rechts en voor nog omringd met een open gracht. In augustus 1956 werd de gracht voor de kazerne dichtgegooid en in 1964 de beide zijgrachten.

De garage werd te klein en de nodige grond werd in 1952 gekocht van de heer Versyck, zijnde 1 a 96 ca voor 3.350 Bfr. De cinema – feestzaal met 337 plaatsen dateert van 1953. Hiervoor werd een deel van de eetzaal en de garage opgeofferd.

In 1961 werd de infirmerie gebouwd (blok H). De aannemers van dienst waren de Gebroeders Aneca en de kostprijs bedroeg 2,5 miljoen Bfr.

Begin zestig bouwden de Gebroeders Aneca de kazerneringsmagazijnen, gelegen aan de zijkant van het blok M. Begin 70 zou de staf van het munitiedepot verhuizen naar de school. Er werd voorgesteld om een verdieping op te trekken boven de blokken A en B, kostprijs 5 miljoen Bfr. Het project werd afgewezen. Maar in 1977 was het dan toch zover. De blokken A en B werden gesloopt en het blok A werd het Stafblok en B een logementsblok, hoofdzakelijk voor vrouwen. Kostprijs van de werken: 21 miljoen Bfr. De firma De Groote uit Oostende voerde het werk uit..

Ondertussen werd er in het begin van de zeventiger jaren nog een nieuwe constructie opgetrokken. Het betrof een transmissiemast van ongeveer 30 m hoogte en een klein gebouwtje. Het was een transmissiepunt van het munitiedepot dat er om veiligheidsredenen

niet mocht staan. Het was een VHF-UHP ontvangstation met een beschermzone van 1 km. Elke bouwaanvraag in deze straal moest voorgelegd worden aan Defensie. Dit stelde geen probleem voor zover er geen radio-zendamateur zou gaan wonen.

In 1978 werden de eerste vergaderingen georganiseerd voor de bouw van het sportcomplex – blok N. Hiervoor moest weer grond worden aangekocht. Het Brugse OCMW verkocht voor 569.433 Bfr (plantrecht voor 9 bomen op de Heirweg inbegrepen) en de Heer Pollet voor 123.754 Bfr.

Op 14 januari werden alle gronden aan Defensie overgedragen en de kazerne was met 81 a 46 ca in oppervlakte gestegen. Het nieuwe complex werd in gebruik genomen in oktober 1982 en de kostprijs bedroeg 53 miljoen Bfr. Terzelfdertijd werd een nieuwe omheining rond de kazerne aangebracht.

In 1979 was het de beurt aan een nieuw keukencomplex voor de prijs van 38 miljoen Bfr en dit op de plaats van de vroegere loods. Deze werd ontmanteld en naar Sijsele overgebracht. In '82 en '83 werd de eetzaal omgebouwd tot garage. Kostprijs 7,5 miljoen Bfr.

Vanaf 1988 startte men de renovatie van de daken en de vele onnodige schouwen werden afgebroken.

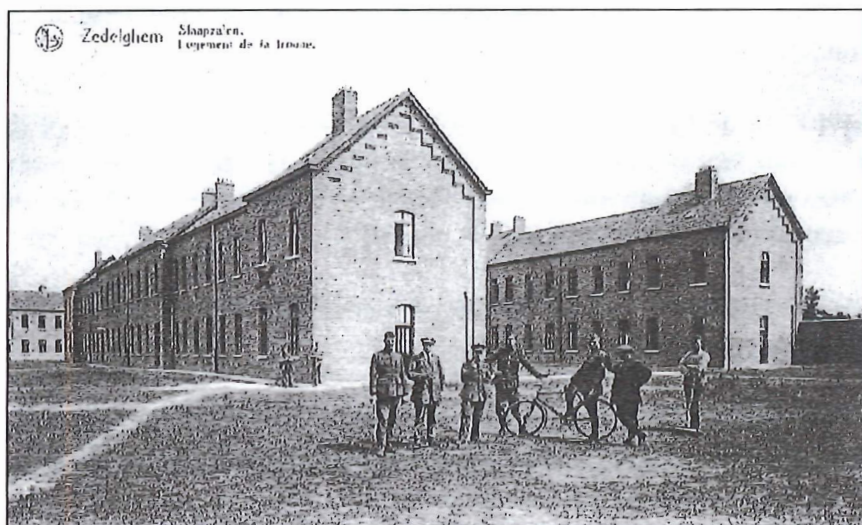
In 1992 werd gestart met de bouw van een andere transmissietoren, Bemiltoren genoemd. Het is een 32 meter hoge transmissietoren die het beeld van de school vanaf dan zal domineren.

1997 was het jaar van de uitvoering van de laatste grote bovengrondse werken. De oude turnzaal werd omgebouwd tot een magazijnencomplex door de Brugse Algemene Bouwonderneming voor de prijs van 1,7 miljoen Bfr.

Nadien werden nog kleine herstellings- en verbeteringswerken uitgevoerd. De laatste barak van 1952 werd afgebroken in 2003 en de ondergrondse brandstoftanks werden vervangen conform de nieuwe VLAREM regels.

Hoe het verder moet met de gebouwen is bij het schrijven van dit artikel nog niet bepaald. In principe zou de kazerne vervreemd worden, m.a.w. verkocht worden

Ludo Meulebrouck, Hertsbergstraat 46, 8020 Oostkamp.

(Verzameling A. Caerels)

BEMINDE PAROCHIANEN

Victor Deceuninck

Zo begon de Zedelgense pastoor Louis Degrendel in het begin van de vorige eeuw zijn zondagse preek. Maar eerst werd hij, na het evangelie, plechtig door de ceremoniemeester (of “knorredrager”) van het koor naar de preekstoel geleid. Bij ontbreken van een ceremoniemeester werd die taak opgedragen aan de “suisse” of kerkpolitie. De misgangers maakten van die gelegenheid gebruik om hun stoel te draaien – wat met een hels geluid gepaard ging – zodat ze comfortabel de pastoor op de preekstoel in de ogen konden zien en vice versa. Eens het stil geworden was, nam de pastoor een dik boek¹ ter hand, schraapte zijn keel, en begon met het voorlezen van wat er de volgende week te gebeuren stond op de parochie en waarop de gelovigen de volgende week in de kerk verwacht werden. Kortom, een voorgelezen parochieblad, dat zelfs nog niet in de luiers lag.

Eerst werden de “bannen van den huwelijken staat” afgeroepen, een wettelijke opdracht zowel voor de geestelijke als voor de burgerlijke overheid. Wie wilde trouwen, moest op drie opeenvolgende zondagen voor het huwelijk “van de preekstoel vallen”. De pastoor besloot telkens met: “Wie enig beletsel kent, gelieve dezelve kenbaar te maken”. Een volksraadpleging avant la lettre en zonder twijfel met heel wat commentaar na de mis.

¹ Het betreft het “afroepingsboek” waarin dag per dag de goddelijke diensten staan opgetekend, met vermelding vanwege wie en voor wie die missen opgedragen zouden worden en andere mededelingen voor de parochianen. Het geraadpleegde schrift beslaat de periode van januari 1901 t.e.m. mei 1908, 320 blz. (Archief parochie St.-Laurentius, Zedelgem).

Eens die taak vervuld, las de pastoor de “diensten” van de eerstkomende week voor. We besparen de lezer deze lectuur, maar willen toch enkele bijzonderheden niet achterhouden.

Gewoonlijk waren er elke dag twee missen, een om 6.30u, een tweede om 7 u of 7.30u. Minstens elke dag werd één mis aangevraagd voor een bepaalde intentie: gedachtenis van een overleden familielid, een fundatiemis, een mis “uit de offerblok”, “uit de busse van de kapel van O.-L.-Vrouw van de Zeven Weeën uit de Faliestraat”, “uit de schale der gelovige Zielen”, “ter ere van de H. Barbara, patrones der goede dood”...

In de wintermaanden werden op zondag drie missen voorzien:

“De eerste mis ten 6½, de tweede ten 8, de hoogmis ten 10.”

Gedurende de week slechts twee, om 6½ u, 7 u of 7½ u.

Een begrafenismis werd meestal opgedragen om 7, 7½ of 8 u.

Het lijk werd door de burens gedragen naar de kerk. Enkele dagen na de begrafenisdienst werd meestal door de “dragers” een mis voor de overledene aangevraagd:

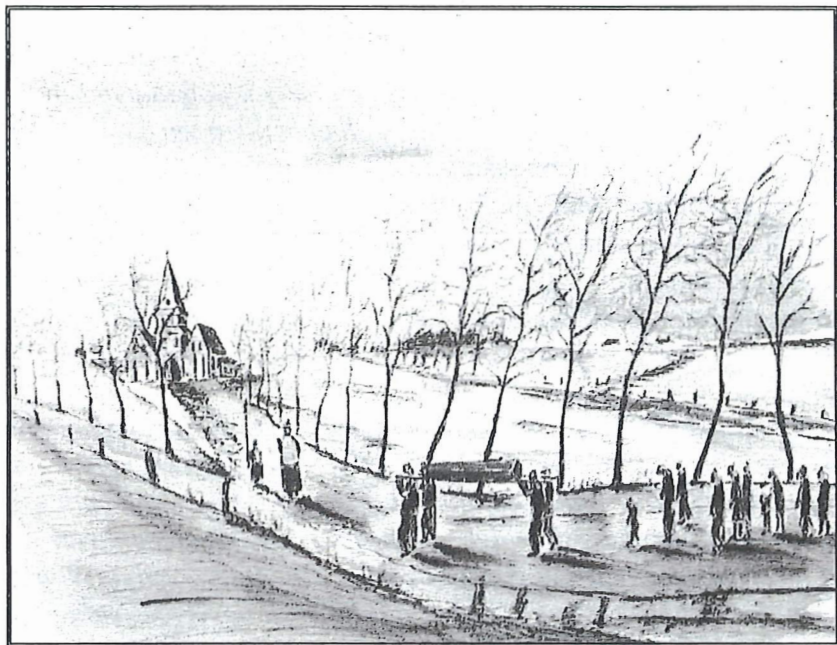
“Zondag 11 mei: De vroegmis voor Pieter Clybouw van wegens de dragers”.

Of er nog een beroep gedaan werd op “Baai en Blesse” en de “wytewagen” hebben we in dit afroepingsboek niet kunnen vaststellen. De kansen hiertoe zullen wellicht klein geweest zijn, gezien sinds 1896 in de nieuw opgerichte parochie Veldegem ook uitvaarddiensten gecelebreerd mochten worden.

Was de overledene een voornamige ingezetene van de parochie, dan was er best kans dat de afluivende bij testament bepaald had de armen van de parochie indachtig te zijn met een “brooddeel”. Daartoe was er achteraan in de kerk een “zitsel” waar de leden van het St.-Vincentiusgenootschap instonden voor de uitdeling van broden aan de armen van de parochie. Om een onverwachte opkomst van de armen te voorkomen, bezorgde het St.-Vincentiusgenootschap vooraf een penning aan de behoeftigen, die hem konden uitwisselen voor een brood.

Dat gebeurde niet alleen bij een begrafenis. Sommige ingezetenen stichtten een fundatie, waarin bepaald werd dat met de opbrengst ervan elk jaar een “jaarmis met brooddeel aan de arme” moest plaatsvinden. Zo werd er aangekondigd:

“Donderdag 6 (februari 1902): Ten 9u : Plechtig Jaargetijde van 1^e kl. voor E.H. Van Wibergh, pastoor van Zedelgem, met brood aan den arme; het brood zal gegeven worden na de mis door de zorgen van de leden van den H. Vincentius.”

Aquarel Hugo Verschaeve, 1975.

Bij het napluizen van het “afroepingsboek” hebben wij vastgesteld dat per jaar gemiddeld 12 uitdelingen van brood aan de arme werden georganiseerd, netjes verdeeld over het jaar: elke maand éénmaal.

De armen van de parochie konden echter nog van andere zijden wat hulp verwachten. Op 15 december 1901 las de pastoor als laatste bericht van die dag:

“Van te naaste weke te beginnen zal er in de wintermaanden dagelijks eten gemaakt worden voor de arme kinders der Zusterssscholen. Wij bedanken de parochianen voor al hetgeen zij, op vorige jaren, zoo milddadiglijk gedaan hebben, en wij verhopan dat zij dit jaar met dezelfde christelijke liefde hunne giften en aalmoesen zullen vernieuwen.” Elk jaar vinden we bij het begin van de winter een dergelijke aankondiging terug.

Nog voor de armen – maar nu vooral voor de Eerste Communicanten onder hen – de aankondiging 16 februari 1902:

“Zondag in al de missen zal er eene omhaling gedaan worden door de geestelijkheid voor de noodhebbende Eerste Kommunikanten die van den Disch niet geholpen worden. Wij recomanderen de milddadigheid en verhopan dat de welhebbenden op zich zullen nemen eenen eerste communicant te verkleden.”

Tot ondersteuning van de armen werd op de parochie het “Genootschap van den H. Vincentius a Paulo” opgericht. De leden van dit genootschap stelden zich ten dienste van de armen door hulp bij de broodbedeling in de kerk, fondsen te verzamelen voor hulp aan de armen e.d. Op 28 april 1907 las de pastoor volgende aanbeveling voor:

Zondag aanstaande, 1ste zondag van mei, algemeene communie binst de 1ste messe voor de werkende leden, eereleden, en beschermde leden van 't genootschap van den H. Vincentius a Paulo. Ter dier gelegenheid bedanken wij de eereleden van dit genootschap voor hetgeen zij wel hebben willen geven in de beurze die ten huize is aangeboden geweest door onze ieverige omhalers. Immers deze omhaling ten huize heeft 124 fr 46 c. opgebracht. Nog eens dank, en God zal 't u loonen.”

De “plechtigheid” van een huwelijk verliep heel wat eenvoudiger dan in de huidige tijd. Gewoonlijk vond de inzegening plaats vóór de mis van 7u30 – soms van vier paren tegelijk! Maar toch wensten de meesten een mis als slot van hun huwelijksplechtigheid. Dat wordt dan als volgt aangekondigd:

“Donderdag 1 mei (1902): Ten 7½ Gm.² voor de overl. fam. van Charles Kempe en Sylvie Vanryckeghem met huwelijkszeg(ening).”
En daar op die dag nog een huwelijk wordt ingezegend gaat de pastoor verder:

“Ten 8 Gm. met huwelijkszeg. voor de echtelingen Gustave Vansevenant en Elodie Pattyn.

Dus: niet veel tijd te verliezen!

Een hele organisatie was de jaarlijkse “generale berechting” van de zieken in de paastijd. Bij die gelegenheid werd de Communie gedragen naar de zieken thuis. Alles werd te voet gedaan: de priester met het H. Sacrament, voorafgegaan door de koster of een misdienaar met een brandende lantaarn en bel.

Op Beloken Pasen 1901 las pastoor Louis Degrendel:

“Deze week is het de generale berechting van den Paaschtijd: wij zullen gaan – Maandag al de pleine en slaghof – Dijnsdag al den leeuw en den arend – Donderdag, Falliestraat en Klythoek. Die zieken en kranken in hun huizen hebben, moeten den name komen opgeven na de mis in de sacristie.”

De Zedelgemnaren hebben blijkbaar met hun kleine en grote zorgen altijd hun toevlucht genomen tot heiligen. Daardoor stonden in de kerk tal van heiligen – groot of klein – afgebeeld met in de nabijheid een offerblok of “busse”. De opbrengst van die “bussen” werd o.a. gebruikt om missen op te dragen voor de intenties van de milde gevers die ondertussen wel verlost waren van hun kwalen.

Heiligen met buitengewone specialiteiten: H. Laurentius, goed voor *“pokken en droeve ziekten”*, later verder omschreven als *“brandige ziekten”* en de H. Apolonia die instond tegen tandpijn. Notaris Berquin bezorgde de kerk een beeld van Sint Goovaert³ of

² Lees: Gezongen mis.

³ Zie RONSE Fr. *Zedelgem-Veldegem, beschrijving en geschiedenis*, Zedelgem, 1934, p. 134.

Godefridus van Cappenberg, een Nederlandse norbertijn, aan te roepen tegen *“flerecyn, sciaticawaters en rumathys”*.

De voornaamste heilige blijkt nochtans St.-Laurentius te zijn, de patroon van de parochie. De gelovigen kenden hem het best, want in de kerk wordt zijn leven en dood voorgesteld in twee waardevolle schilderijen, een achter het hoofdaltaar en een boven het rechterzijaltaar. Het naamfeest van St.-Laurentius valt op 10 augustus, en op die datum werd dat ook plechtig gevierd. Op zondag 10 augustus 1902 zal pastoor Louis De Grendel zijn stem wat verheven hebben toen hij las:

“Vandage de plechtigheid van den feestdag van den H. Laurentius, patroon van kerk en parochie en machtige helper tegen brand en besmettelijke ziekten. Achter de hoogmis processie rond het kerkhof. Die 't een of 't ander te dragen hebben, worden verzocht op hunnen post te zijn en wij wakkeren al onze parochianen aan dezen plechtigen ommegang meê te doen.”

Niet te verwonderen dat na de mis gezegend werd met de relikwie van de H. Laurentius.

De laatste zin van die aankondiging laat vermoeden dat er nóg processies of ommegangen waren. Inderdaad, we vonden sporen van de H. Sacramentsprocessie, de processie van O.-L.-Vrouw van den Rozenkrans, de processie voor de vruchten der aarde...

Op de zondag voor O.-L.-Heer Hemelvaart (1903) nog een belangrijke aankondiging:

Maandag, Dinsdag en Woensdag zijn biddagen, kruisdagen genoemd; op die dagen heeft eene boetprocessie plaats met de Relikwie van 't heilig Kruis. Die boetprocessie zullen wij doen den maandag al de Statiestrade, de dinsdag al de kalsijde van Snellegem, den woensdag al den weg van Aertrycke, alwaar iederen dag de zegening met de Relikwie van 't H. Kruis zal gegeven worden. Wij recommanderen de neerstigheid.

En die dag had hij nog niet gedaan:

“Donderdag toekomende O.H. Hemelvaartdag, plechtige bedevaart tot het heilig bloed van O.H.J.C. Wij hopen er naar toe te gaan met de Franciscanen⁴ en andere godvruchtige parochianen. Ten 6 uren zal misse gezongen worden ter eere van den H. Geest bijz. int. inwelke de Bedevaarders kunnen tegenwoordig zijn. Ten 10 uren kunnen zij ook misse hooren te Brugge op den Burg. Ten 7 zullen de Bedevaarders van hier vertrekken onder het lezen van den paternoster. Wij verhoppen dat het getal bedevaarders zal groot zijn en dat al degenen die zullen medegaan ware bedevaarders zullen zijn en bidden, om door het dierbaar bloed van J.C. van God Almachtig milden zegen af te smeeken, voor Kerk en Vaderland.”

Bedevaarten zaten in die tijd wel in de vaart. Elk jaar werd een oproep gedaan in de maand mei voor een bedevaart naar de “Rotse” (bedoeld werd: de rots van Ockerhout in Loppem), maar degenen die het liever verder zagen, konden ook naar Dadizele, en dan wel met de trein!

“Dezen die willen deel nemen aan de bedevaart naar Dadizele aan verminderden prijs hebben tijd om hunnen naam op te geven en hunnen inleg van 1 f.25 in te dienen in de sacristie tot vandage ten 5en. Alhoewel de vrouwspersonen ook toegelaten worden, wij sturen onzen oproep vooruit en vooral tot de manspersonen. – De bedevaarders naar O.L.Vrouw van Dadizele worden verzocht Woensdag morgen in de statie te zijn ten 5en om aldaar hunne reiskaart te ontvangen en al te gader te vertrekken met den trein van 5.22. 's Namiddags vertrekt de bijzondere trein uit de statie van Ledeghem ten 3.34 “.

⁴ Franciscanen: bedoeld wordt het genootschap van St.-Franciscus-Xaverius, in de volksmond de “Ciskens” genoemd.

En zij die het nog verder waagden, konden nog altijd naar Oostakker, Halle of naar St.-Jozef in Leuven....

De zorg van de parochieherder ging niet alleen om degenen die bij de kerktoeren woonden. Ook om diegenen die om den brode of uit plicht dikwijls ver van de kerk moesten verblijven. Zo werden soldaten en "kandidaat"- soldaten, nl. de loters, niet uit het oog verloren:

"De loters worden verzocht deftig te blijven, de ouders, te helpen"
en *"Loters, zorgt eerlijk en deftig te zijn"*.

"De jonkheden, die moeten soldaat worden wakkeren wij aan hen deftig te gedragen in hunnen nieuwen staat, en in het leger zoowel als elders als christene menschen te leven. Dat zij hen dus zwichten van slechte makkers, en van die verderfelijke drankhuizen, waar zooveel eerlijke jongheden hun geld, hunne eer en hunne gezondheid zelve verkopen. Zij zullen ook zorgen van alle zondagen de soldatenmis bij te wonen, en hen niet laten benauwd maken door sommige goddelooze kerels die hen daarvan zouden willen aftrekken. Hunne vrije avondstonden kunnen zij best van al overbrengen in den soldatenkring, die zuiveruit voor hen beschikt is. Daar is er schrijfgerief, aangename leesboeken, allerhande spelen, tabak zooveel het hun lust, verscheidene andere voordeelen, en dat alles zonder dat het hun eenen cent moet kosten; daarbij nog een glas goed bier aan halven prijs. Deze die naar het leger moeten optrekken kunnen nog verdere inlichtingen bij ons bekomen. Wij zijn ook bereid hun een getuigschrift mede te geven dat heel nuttig kan zijn, reeds voor de eerste dagen dat zij in hun garnizoen aankomen."

Ook de seizoenarbeiders van de parochie namen een belangrijke plaats in in het hart van de pastoor. De "Franschmans" haalden tijdens het jaar verscheidene malen de kansel. Op 8 januari 1905 o.a. kondigde de pastoor aan:

“Fransmansvergadering woensdag en 8 d. zijnde 18 Jan. Ten 6u 's avonds met aanspraak door Mr Denys, pastoor der Franschmans hier in de kerk.”

Pastoortje Denys zal wellicht de seizoenarbeiders op hun godsdienstige plichten gewezen hebben, en hen ook ingelicht hebben over het bestaan van een ziekteverzekering voor zij die naar Frankrijk gingen werken, de mogelijkheid om de “gazette van de Franschman” daar te verkrijgen, die hen heel wat nieuws van het thuisfront bezorgde. Meer dan eens wordt daar de nadruk op gelegd. Zo bv. op zondag 29 april 1906:

“Die naar Frankrijk gaan werken worden verzocht hun adres te geven om de gazette te kunnen krijgen. In de andere gemeenten waar dat er een Franschmangilde bestaat zijn er alle jaren meer en meer werklieden die hun doen inschrijven in de gilde vooraleer naar Frankrijk te vertrekken; hier ook is het getal leden groter geweest overjaar dan over twee jaar, bij zoverre dat Zedelghem een van de eerste was voor het groot getal, onder de 37 bestaande gilden voor werklieden die buiten 't land of buiten de provincie Westvlaanderen gaan werken; en wij verhopen dus op eene nieuwe vermeerdering van 't getal leden voor dit jaar; 't is daarom dat wij al deze die nog moeten weggaan aanwakkeren om hun te doen inschrijven vóór hun vertrek; en wat aangaat deze die zonder lidkaart reeds vertrokken zijn, wij wakkeren de huisvrouwen en huismoeders aan om ze zoohaast mogelijk te doen inschrijven en hunne lidkaart achter te zenden.”

Op 3 juni wordt aangekondigd dat *“de lidkaarten van de Franschmangilde te verkrijgen zijn in de sacristie en in de onderpastorie alle dagen en alle ure van den dag”*. En nog: *“'t is beter een frank verloren of aan een ziekte of een ongeluk te moeten komen. Al deze die de gazette willen krijgen zijn verzocht van ons hun adres te overhandigen of te doen overhandigen.”*

Dat er ook jongens die nog niet gevormd waren naar Frankrijk trokken, blijkt uit de volgende aankondiging (d.d. 17.03.1901):

“Van dit jaar zal Zijne Hoogw. de Bisschop van Brugge het vormsel toedienen in onze parochie. Daar wij vernemen dat er eenige zijn die vóór den tijd van 't vormsel vertrekken naar Frankrijk, zullen deze zich moeten bereiden om morgen en acht dagen d.i. maandag den 25 van dees maand gevormd te worden te Brugge in de Kathedrale St. Salvators ten 10 uren. De ouders ervan moeten na de mis in het sacristie komen ten einde de namen op te geven, en de vormelingen moeten al de dagen van dees weke tegenwoordig zijn in de mis van 7 uren en in de leering die daarop volgt.”

In het begin van de twintigste eeuw waren er ook Zedelgemnaren die niet met seizoensarbeid hun brood verdienden, maar het radikaal verderop gingen zoeken: ze weken uit naar het verre Amerika.

Sporen ervan vinden we in de misintenties, bv. op 4 mei 1907:

“Ten 7½ gm. voor de h. Antonius voor de landverhuizers van Zedelghem en omstreken naar Amerika”.

We weten niet of St.-Antonius zijn best niet had gedaan, maar op 13 mei van hetzelfde jaar wordt er nog een mis opgedragen met dezelfde intentie, maar dan voor de aartsengel Raphaël, die met succes na een lange reis, de jonge Tobias terugbracht bij zijn vader.

Tweemaal per jaar werden de overheden van de gemeente speciaal uitgenodigd om tegenwoordig te zijn op het “Te Deum” in de kerk: een eerste maal op 21 juli en een tweede maal op 15 november, of op de zondag die erop volgt.

Op 14 juli 1901 werd meegedeeld: *“Zondag (21 juli) na de Hoogmis “Te Deum” ter gelegenheid van de verjaerdag der inhuldiging van Leopold I als koning der Belgen”.*

Ik weet niet of sommige overheden van toen hun kat hadden gezonden, maar de volgende jaren voegde de pastoor aan zijn aankondiging toe: *“Alle overheden worden verzocht daar in tegenwoordig te zijn”.*

De tweede gelegenheid was op 15 november, het naamfeest van de toenmalige koning, Leopold II. Ook dat was de pastoor in 1902 niet ontgaan. Op 9 november las hij voor de volgende zondag: *“Na de hoogmis plechtig Te Deum ter gelegenheid van zijn hoogmogenheid Leopold II onzen Koning. Alle overheden worden verzocht daar in tegenwoordig te zijn”*.

Op 16 november had hij volgende rechtzetting: *“Op verzoek van zijne hoogmogendheid Leopold II zal er geen Te Deum gezongen worden om reden der rouw van de Koningin.”*

Inderdaad: koningin Hendrika van Oostenrijk⁵, vrouw van koning Leopold II, was op 19 september 1902 te Spa overleden.

Op zondag 23 november van hetzelfde jaar las de pastoor volgende aankondiging: *“Na de hoogmis, dankzegging om God te bedanken dat hij dezen koning gespaard heeft in den aanslag tegen zijn leven. De parochianen worden verzocht een dankgebed daartoe te doen.”*

Op 15 november 1902, werd immers een aanslag gepleegd op het leven van koning Leopold II. Ter gelegenheid van zijn naamfeest reed de koning in een open “calèche” naar de plechtigheid aan de congreskolom in Brussel. Een zekere Rubino, van Italiaanse nationaliteit, schoot er op het rijtuig en trof de naast de koning zittende vleugeladjutant, John d’Oultremont. Deze werd gewond, maar niet dodelijk.

⁵ Hendrika van Oostenrijk: ° Boedapest 23.08.1836, + Spa 19.09.1902. Huwde op 22.08.1853 met Leopold II.

De koning gniffelde: "Hij had een te mooi uniform aan. De schutter dacht dat hij de koning was!"

Woensdag 23 1/2 gmbd v. d. d. f. s. v. d. d. b. m. v. d. d. k. l. y. t. h. v. d. d.

10 Na de hoogmis, dankzegging om God te bedanken dat hij onze Koning gespaard heeft in den aanslag tegen zijn leven. De parochianen worden verzocht een dankgebed daarom te doen ten 8 zondagschool voor de kneelsten. Een 1te voor de meisjes ten 2 Vesp. pater n. en lof -- daarna vergadering van de H. Berghmans en kleine Congregatie.

Na de hoogmis verhiel de pastoor zijn stem en zong: "Domine, salvum fac Regem nostrum Leopoldum...".

Van tijd tot tijd worden ook mededelingen "van inwendige orde" afgelezen. Een probleem werd aangekaart, op 10 augustus 1901, feest van St.-Laurentius:

"... Wij recomanderen de neerstigheid ende godvruchtigheid. De parochianen worden vriendelijk verzocht zondag aanstaande, plechtigheid van de H. Laurentius, voor en binst de missen eerbiedig te zijn in de kerk en op te letten opdat in het huis Gods alles met godvruchtigheid geschiede: geen kerkstoelen in 't portaal maar van voren komen."

De kerkstoelen schenen in de meeste kerken een probleem te vormen. Zo ook in Zedelgem.

Bij het begin van 1900 moet je je de kerk voorstellen zonder uitgestalde stoelen. De kerkstoelen stonden – of beter: lagen - opgestapeld in de ruimte rond de doopvont. Het waren ook stoelen van een ander formaat, best te vergelijken met kinderstoeltjes: lage zitting, korte rugleuning. 's Zondags kon men een stoel vragen aan de stoeltjeszetter of -zetster die er de wacht bij hield. Mits betaling van een kleine bijdrage kon men, met de stoel, willekeurig plaats

gaan nemen in de kerk. Na de mis werden de stoelen teruggebracht waar men ze gekregen had.

Toch waren er ook “eigen stoelen”, waarvoor de eigenaars bij het begin van elk jaar hun “stoelgeld” aan de pastoor betaalden.

Die stoelen waren dikwijls echte pareltjes van kerkstoelen: de zitting en armleuning voorzien van een vloeren bekleding, een haak om de paraplu aan op te hangen, soms zelfs met kastje om het kerkboek in op te bergen, én vooral: voorzien van een naamplaatje. Ging er iemand anders gebruik van maken, dan werd die prompt terecht gewezen. Daar zulke kerkstoelen in de meeste kerken nu geweerd worden, kan men die nu hier en daar in de inkom van huizen als

pronkstuk nog bewonderen.

Zulke stoelen hadden ook een praktische waarde voor de pastoor: met één blik kon hij de aan- of afwezigheid van de eigenaar vaststellen daar die stoelen in de kerk een vaste plaats hadden en... ze brachten geld op zonder ervoor te moeten investeren.

V. Deceuninck
Xaverianenstraat 1
8200 Sint-Michiels

Levende geschiedenis

Van Leon Claeys tot 2006

Bertrand Denys

Onder de Zedelgemse bedrijven is CNH Belgium NV (Case New Holland) niet alleen het bekendste en het grootste, maar ook het oudste. Afgelopen jaar vierde de multinational zijn centennium. Onder de titel *Van Leon Claeys tot 2006* stelde een anonieme ad hoc redactie een overzichtsbrochure samen van de geschiedenis van de fabriek (1). Op de Open Bedrijvendag van 1 oktober 2006, die ook te Zedelgem op een massale belangstelling mocht rekenen, werd de rijk geïllustreerde brochure royaal verdeeld onder de aanwezigen.

Vormelijk grenst *Van Leon Claeys tot 2006* aan de perfectie, inhoudelijk liet men hier en daar een steekje vallen. Maar spijkers op laag water willen we hier nu niet zoeken! Het illustratiemateriaal verlucht de teksten op een schitterende manier.

Het verhaal opent met een beschrijving van het tijds kader waarin het bedrijf ontstond (1880-1906). Leon Claeys (°1879), zoon van smid en fietsenmaker Louis, bracht het in 1901 tot gediplomeerd hoefsmid. De eerste zaadjes ontkiemden bij Leon, toen leverancier Belpaire uit Roeselare, vader Louis adviseerde zijn zoon naar Duitsland te sturen om in de fabrieken van Jacobi kennis te maken met nieuwe technieken.

Op 22 mei 1906 trouwde Leon met Marie Denijs (°1886) uit Veldegem en zij vestigden zich bij het Zedelgemse station in een herberg (!) met bijbehorend atelier, eigendom van brouwer Charles

Verscheure uit Ruddervoorde (niet Veldegem!). Het café heette 'De Landbouwnijverheid' (Ruddervoordsestraat 32). Achter de herberg werd de grond al gauw ingepalmd door loodsen en barakken, wat het terrein de naam van 'Cirk Barnum' opleverde. Van advocaat Emiel Devisschere (Brugge) en de families de Thibault – de Crombrugge kocht de jonge ondernemer een uitgestrekt terrein tussen het station en de Torhoutsesteenweg. Vanaf 1906 begon Leon met het maken van dorsmachines. Tot 1954 maakte zelfs een ijzergieterij deel uit van het complex. Vanaf januari 1916 bezetten de Duitsers de fabriek om er kanonnen te maken. Direct na de Eerste Wereldoorlog moest Duitsland landbouwmachines leveren ter compensatie van de geleden schade, wat voor het bedrijf oneerlijke concurrentie betekende. Maar door de uitbetaling van de oorlogsschade ging het de boeren al gauw weer voor de wind en de productie in de fabriek ging weer de hoogte in.

In 1939 ontstond de 'PVBA Werkhuizen Leon Claeys'. Schoonzoon Joseph Verhaeghe (niet Henry) en zoon Louis werden respectievelijk commercieel en technisch directeur. Over de Tweede Wereldoorlog vermeldt de brochure geen letter. Spijtig. Ook de 'Werkhuizen Leon Claeys' werden trouwens beschuldigd van economische samenwerking met de Duitsers, wat na de oorlog voor problemen zorgde. Eventjes zag het er benard uit toen in 1950 de Indiase markt de goedkope Japanse motoren boven de Zedelgemse verkoos.

Voor grote bloei, maar ook voor overnames, zorgde vooral de maaidorser. In 1952 nog in primitieve vorm gelanceerd, veroverde deze machine de wereldmarkt. In 1964 kocht Sperry Rand Corporation 51% van de aandelen van de familie Claeys. Daarna volgde een hele reeks van naamsveranderingen. In 1990 verscheen Fiat dat Ford New Holland kocht, ten tonele. Ten slotte zette men in 1999 de constructie CNH op poten, wat de huidige naam CNH Belgium NV opleverde.

Vandaag verdienen er nog 2000 werknemers hun brood op een bedrijfsoppervlakte van 36 ha. CNH is het vlaggenschip onder de Zedelgemse bedrijven. Als ambassadeurs van onze streek rijden de

gele maaidorsers over velden op de hele wereld. Dit honderdjarige bedrijf verdient onze aandacht en ons eerbetoen. De schitterende brochure *Van Leon Claeys tot 2006* draagt er haar steentje toe bij.
B.D.

Noten:

(1) De brochure is niet in de handel, maar waarschijnlijk nog verkrijgbaar in het bedrijf zelf: CNH Belgium NV, L. Claeysstraat 3/A, 8210 Zedelgem.

Vroeger verschenen:

* Over Leon Claeys en zijn bedrijvigheid te Zedelgem schreef wijlen Jules Pollet drie historische artikels in:

POLLET, Jules: *Parochie St.-Elooi, Zedelgem – De Leeuw 1938-1988. Een terugblik*, Zedelgem, Heemkundige Kring “Pastoor Ronse”, 1988. (p. 13-14 en 20-33)

POLLET, Jules: *Ontstaan en ontwikkeling van de metaalindustrie op Sint-Elooi Zedelgem*, in: *Zedelgem 900 jaar*. Zedelgem, Heemkundige Kring “Pastoor Ronse”, 1989. (p. 59-69)

POLLET, Jules: *De Zedelgemse metaalnijverheid*, in: *Ode aan het metaal*, Zedelgem, Gemeentebestuur van Zedelgem, s.d. (1993) (p.11-25)

* Paul Emeldam (schuilnaam voor Paul Van Landuyt, onderwijzer te Aartrijke) liet zich door zijn persoonlijke vriendschap met Leon Claeys (ver)leiden tot een verheerlijkende levensschets van de stichter van de ‘Werkhuizen Leon Claeys’.
EMELDAM, P. : *Welstand door werklust of de geschiedenis der Zedelgemse nijverheid en haar pionier Leon Claeys*. Torhout, Cornillie, 1960. (358 blz.)

In 1966, drie weken voor zijn dood, mocht Leon Claeys zijn eigen standbeeld bij de Sint-Elooiskerk van Zedelgem onthullen. Het beeld werd gemaakt door het Snellegemse beeldhouwersechtpaar Depuydt-Canestraro.

VRIJDAG 9 FEBRUARI 2007 om 20.00 uur

't Kloosterhof

(recht tegenover de ingang van de St.-Laurentiuskerk)

Het marktlied en Tamboer

(lezing en zang)

door

Roger Hessel

Gratis toegang. Iedereen welkom.

Organisatie: Heemkundige Kring Pastoor Ronse Zedelgem i.s.m.
het Davidsfonds Zedelgem

Roger Hessel (1937) is zijn hele leven al geboeid door de marktzangers en het marktlied als onderdeel van het volkslied. Hij gaf hierover twee boeken uit: *Het Volkslied in West-Vlaanderen* (1980) en *Lionel Bauwens. De onvergetelijke Tamboer* (1984).

Vooraf Tamboer intrigeerde hem fel. Over hem schreef hij niet alleen een biografie, maar door zijn talrijke voordrachten maakte hij van Tamboer een legende.

Enkele jaren geleden gaf Roger Hessel nog zijn Torhoutse dialectverzameling uit: *Van Buuketetjes en Ruggevintjes* (2003).

In 2007, het jaar van zijn zeventigste verjaardag, sluit Roger Hessel zijn voordrachtenreeks definitief af. Wij horen nog net bij de gelukkigen die één van zijn laatste optredens mogen bijwonen.

B.D.

INHOUD 27e JAARGANG

Arnou Patrick	De viering van 75 jaar België te Aatrijke 110
Deceuninck Victor	Beminde parochianen 143
Decock Roland	Snotneuzen en andere druppelende olielampjes..... 34
Denolf Noël	De kapel van de Zeven Weeën 58
Dhont Albert	Mijn Verhaal (deel I) 3 Mijn Verhaal (deel II) 43
Everaert Danny	Anna Declerck op de pijnbank in 1752 21
Meulebrouck Ludo	De Koninklijke School voor onderofficieren Nr 2 te Zedelgem..... 124
Vanhevel André	Veldegem, Krakkedorp..... 83
<i>Op de boekenplank:</i>	
Braet Johan	Geschiedenis van de brouwerij De Leeuw in Aatrijke (toespraak t.g.v. de voorstelling van het boek) 67
Denys Bertrand	Van Leon Claeys tot 2006 156

